

IRL po prvi put otkriva koliko su moćni privatni interesi ugrozili jedno od najvrednijih prirodnih bogatstava Severne Makedonije a to je Nacionalni park Mavrovo, dom za 1400 različitih biljaka i životinja, među kojima je i retki balkanski ris. Pre više od jedne decenije, nacionalna vlada je dala dozvolu privatnim kompanijama da izgrade **tri male hidroelektrane u parku**, potez koji je efikasno blokirao zakone koji čekaju na čekanje i koji bi, ako bi bili odobreni, zaštili jedinstvena staništa parka. Investitor za dva od tri planirana postrojenja, koja su bila u privatnom vlasništvu, ali još uvek nisu izgrađena, bio je visoki državni funkcioner: energetska preduzetnik i bivši potpredsednik vlade za ekonomiju **Kočo Angjušev, koji je bio u administraciji Zorana Zaeva iz Socijaldemokratske unije (SDSM).** Ponovljeni pokušaji novinara IRL-a da dobiju detaljne odgovore na pitanja investitora hidroelektrana bili su neuspešni.

Pošto je nacionalna ekonomija pogođena globalnom finansijskom krizom 2008. godine, dragoceni Nacionalni park Mavrovo, jedan od najstarijih nacionalnih parkova u Evropi, bio je u opasnosti. Nacionalna vlada nije bila u jakoj poziciji da preduzme sve potrebne korake kako bi osigurala očuvanje parka. Ali italijanska vlada je odlučila da pruži ruku pomoći. Obezbedila je pet miliona evra za pomoć Severnoj Makedoniji da zaštiti park, čiji je biodiverzitet izuzetan. Obe zemlje su 2008. godine potpisale sporazum pod nazivom „Zaštita životne sredine, ekonomski razvoj i promocija održivog eko-turizma u Nacionalnom parku Mavrovo“. Jedan od najvažnijih delova ovog projekta bila je studija valorizacije, naučna procena terena parka, koju je predvodio italijanski ogranak međunarodne neprofitne organizacije pod nazivom UCODEP, kasnije Oxfam Italia. Cilj analize terena je da se iscrtaju različite zone unutar zaštićenog područja kako bi se osiguralo pravilno upravljanje.

Master plan koji je poslužio kao osnova za studiju valorizacije datira iz 1986. godine. U sporazumu sa Italijom iz 2008. godine, Vlada VMRO-DPMNE i DUI odlučile su da nastave sa projektom valorizacije. Bilo je potrebno pre nego što je došlo do bilo kakvih izmena zakona da bi se park dodatno zaštilo.

Makedonka Stojanovska, profesorka sa Šumarskog fakulteta Univerziteta Ćirilo i Metodije iz Skoplja, imenovana je za koordinatora projekta. Ona je magistrirala na istom univerzitetu gde sada predaje brojne kurseve studentima osnovnih i postdiplomskih studija, od kojih je najznačajnija klasa pod nazivom „Upravljanje zaštićenim područjima“. Stojanovska je ceo svoj profesionalni vek posvetila gazdovanju šumama.

Za terensko istraživanje sa Stojanovskom angažovan je tim od 34 domaća i međunarodna stručnjaka. Njihov zadatak je bio da naprave detaljne zapise o raznovrsnim divljim

životinjama koje naseljavaju park i njegovoj bujnoj vegetaciji, rekama i jezerima. Prebrojali su svako drvo i životinju, napominjući da u parku još uvek žive ljudi u zajednicama. Održano je nekoliko javnih saslušanja kako bi se šira javnost upoznala sa nalazima naučnika. Godine 2012. njihovo istraživanje je kulminiralo studijom od 400 stranica. A nekoliko meseci kasnije, u januaru 2013. godine, studija je zvanično sertifikovana od strane organizacije za upravljanje Nacionalnim parkom Mavrovo kao zvanični obračun blaga parka.

Novinari IRL-a su se nedavno sreli sa Stojanovskom u njenoj kancelariji na Šumarskom fakultetu.

„Odabrana sam za naučnog koordinatora projekta, naravno, u skladu sa svim relevantnim administrativnim procedurama. Bila sam tu od početka do kraja 2012. godine kada je gotov proizvod predat Ministarstvu životne sredine i prostornog planiranja“, rekla je ona na sastanku 24. maja 2022. godine.

Studija ocrtava tri različite zone zaštite unutar nacionalnog parka: zelenu, žutu i crvenu. Zelena zona (40.490 hektara), zona održivog korišćenja okružuje sve urbane zajednice poput sela i prateće infrastrukture kao što su putevi i dalekovodi. Iako su ove vrste uređenja dozvoljene u zelenoj zoni, one ne smeju da štete okolini. Žuta zona (23.506 hektara), zona koja se aktivno nadgleda, nalaže dalje negovanje i upravljanje kako bi u budućnosti mogla da bude apsorbovana strogo zaštićenom crvenom zonom. Konačno, crvena zona (8.419 hektara), strogo zaštićena zona, dozvoljava samo naučna istraživanja. To je najviši oblik zaštite. Iscrtavanje ovih zona kasnije će se pokazati kao izazov za napore vlade da dozvoli razvoj parka.

Otprilike u isto vreme kada je završena studija valorizacije, koalicija nacionalne vlade VMRO-DPMNE i DUI spremala se da pokrene potpuno drugačiji projekat koji bi omogućio izgradnju 400 malih hidroelektrana širom zemlje. Kočo Angjušev, biznismen sa značajnim energetske interesima, pojavio se na konferenciji za novinare 19. marta 2012. sa tadašnjim ministrom ekonomije Valonom Saracinijem kako bi promovisao projekat. Godinama kasnije, ovaj plan bi bio u direktnoj suprotnosti sa ciljevima studije valorizacije za zaštitu Nacionalnog parka Mavrovo. Parlament nikada nije delovao na pretvaranju nalaza studije u zakon, ostavljajući park ranjivim na mnoge vrste razvoja.

„Sve male hidroelektrane, uključujući i one za koje se danas potpisuju ugovori, zamenile bi velike hidroelektrane kao što su Špilje, Globočica ili Tikveš, i po proizvodnji i po investicijama“, rekao je Angjušev na konferenciji za novinare 2012. godine.

Bivši premijer Nikola Gruevski planirao je 400 malih hidroelektrana

Početkom 2013. godine završena je i sertifikovana studija valorizacije za projekat

Nacionalnog parka Mavrovo i tada je predata republičkoj vladi. Pet meseci kasnije, tadašnji zamenik premijera Zoran Stavrevski potpisao je zakon koji je trebalo da pokrene proces za parlament da reafirmiše nacionalni park kao zaštićeno područje. Ali tamo, staza postaje hladna. Parlament nije preduzeo tu meru, već je pustio da propadne.

Iste godine, Angjušev, energetska preduzetnik, postaje predsednik Makedonskog energetskog udruženja i Udruženja proizvođača obnovljive energije pri Privrednoj komori. Ovo ga je stavilo u ključnu poziciju za izgradnju i jačanje veza I što je najvažnije, dalo je Angjuševu mogućnosti da promoviše sopstvene energetske investicije u hidroenergiju i druge obnovljive izvore energije.

Tadašnji premijer Nikola Gruevski najavio je planove za nastavak višefaznog projekta koji bi omogućio izgradnju 400 malih hidroelektrana širom Severne Makedonije.

„Iako su mali, s obzirom na to koliko ih ima, zajedno će značajno podržati energetska sektor i obezbediće veću stabilnost energetskog sistema Republike Makedonije“, rekao je Gruevski na konferenciji za novinare 2013.

U januaru 2014. godine, nacionalna vlada je objavila poziv za dostavljanje ponuda za izgradnju 80 malih hidroelektrana koje bi radile 20 godina. Među njima su i tri postrojenja koja se nalaze u strogo zaštićenoj crvenoj zoni Nacionalnog parka Mavrovo koja je predložena u studiji iz 2013. godine: dva na reci Žirovnici (referentni brojevi karte pet i šest) i jedan na Ribničkoj reci, (referentna karta broj sedam).

Nekoliko meseci kasnije, u martu 2014, lokalni biznismen Predrag Čemerikić osnovao je Hidrogen Grupu, prema Katastru, državnom centralnom imovinskom registru. U avgustu 2014. udružio je snage sa energetska kompanijom Kočo Angjuševa „Fero Invest“, osnovanom 2003. godine da formira konzorcijum Hidrogen Energy Group. Tada je od nepoznatog broja ponuđača izabran konzorcijum za izgradnju i upravljanje obema malim hidroelektranama planiranim za izgradnju na reci Žirovnici unutar parka.

Aktuel Energy Group, sastavljena od dve energetska kompanije: JS Aktuel Gjoko i JES Global, izabrana je za postrojenje planirano za reku Ribničku. Na njenom čelu je bio Sašo Mitevski, nepoznati igrač u energetska sektoru. Aktuel Energy Group nije odgovorila na zahtev IRL za komentar.

U međuvremenu su zastali pokušaji da se nacionalni park reafirmiše kao zaštićeno područje. Nema podataka da je Vlada Gruevskog ikada poslala parlamentu nacrt zakona i studiju o valorizaciji koja je služila kao njegov temelj.

Ko je naredio prekranje zona?

Vlada koalicije VMRO-DPMNE i DUI je 2015. godine sa ovim investitorima potpisala ugovore za izgradnju tri male hidroelektrane u parku.

Otprilike u isto vreme, pojavila se studija valorizacije drugačija od one završene 2012. godine. Ova nova studija je skoro identična originalnoj, ali postoji ključna razlika: mapa koja prikazuje različite zone zaštite je ponovo nacrtana. U ovoj novoj verziji, čiji autor nije otkriven, tri predložena postrojenja više nisu u granicama strogo zaštićene crvene zone, već spadaju u manje zaštićenu žutu zonu, i tako bi mogla i da se grade.

Tim stručnjaka koji je radio na studiji nikada nije obavешten o redizajniranju zona, kaže koordinatorka projekta Stojanovska. Stojanovska je rekla da je za promene zoniranja saznala 2019. godine, nakon što je njen kolega spomenuo „novu“ studiju. Stojanovska se nadala da kolega misli na potpuno novu studiju koja uključuje dodatna istraživanja pošto je prošlo toliko godina od one na kojoj je radila. Prevarila se.

„Prvo sam se obratila organu zaduženom za upravljanje parkom, formalni naziv je „Nacionalni park Mavrovo“, da pitam da li znaju za ovu novu studiju i da li se moje ime pominje u njoj. Uputili su me na Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja. Zajedno, predstavnik „Nacionalnog parka Mavrovo“ i ja smo otišli u ministarstvo i videli smo dve naizgled identične studije, osim što je u jednoj pisalo 2012, a u drugoj 2015. Najznačajnija promena je bila zonska karta. Strogo zaštićena crvena zona je izgledala drugačije“, rekla je Stojanovska.

Iako je niko nije konsultovao o promenama zoniranja, izmenjena verzija je takođe postala poznata u vladi i parku kao „Studija iz 2015.“, ime Stojanovske je i dalje na studiji, navedeno je kao koordinator, isto kao što je bila navedena u originalnoj studiji. Ali nikada nije odobrila stavljanje njenog imena u studiju čiji autor nije.

Sadržaj klizača: Leva strana klizača prikazuje granice i zoniranje predviđene studijom iz 2012. godine, dok desna strana prikazuje revidiranu studiju iz 2015. u kojoj predložene hidroelektrane više nisu u strogo zaštićenoj zoni. Strogo zaštićene zone su obojene crvenom bojom.

„Nisam napravio nikakve promene, ne sećam se“

Da bi pokušao da utvrdi kako je nastala nova studija, koja bi omogućila predložene hidroelektrane u onome što je imala ranija studija, IRL se sastao sa biologom Svetozarom Petkovskim, bivšim zaposlenim u Prirodnjačkom muzeju u Skoplju.

Tokom prvog sastanka IRL-a, 26. maja 2022, godine, Petkovski je rekao da je radio na originalnoj studiji i da nije znao za novu studiju ili bilo kakve promene u originalu. Petkovski je takođe rekao da ga je angažovao italijansku filijalu Oxfama i da nije imao kontakt ni sa jednom vladinom agencijom u Severnoj Makedoniji. Ipak, novinari IRL-a su otkrili fakture sa dokumentacijom koja pokazuje nekoliko uplata od 34.000 denara Petkovskom iz „Nacionalnog parka Mavrovo“ za rad od jula do oktobra 2016.

Tokom drugog sastanka IRL-a sa Petkovskim 20. juna 2022. godine, Petkovski je priznao da je plaćen rekao da su uplate koje je izvršio menadžment parka za njegov konsultantski rad na dve starije hidroelektrane, Boškov Most i Lukovo polje, koje nisu predmet ove istrage. Novinari IRL-a su zatim pitali zašto se njegovo ime pojavljuje kao konsultant u spornoj studiji iz 2015.

„Nisam napravio nikakve promene, ali možda sam konsultovan. ne mogu da se setim. Važno je napomenuti da nijedna od tih studija nije formalno sprovedena, tako da...” rekao je on u intervjuu za IRL.

Novinari IRL-a su takođe pronašli nekoliko dokumenata i nekoliko različitih mapa zoniranja. Sve mape nastale posle 2012. imaju jednu zajedničku stvar: manju strogo zaštićenu crvenu zonu na prostorima gde su moćni investitori trebalo da grade male hidroelektrane. Čini se da Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja podržava noviju, manje restriktivnu studiju iz 2015. godine, kao „najprihvatljiviju“ verziju, jer je ova verzija prikazana na web stranici ministarstva i informativnim tablama širom nacionalnog parka.

U 2015. godini, uporedo sa izmenama zoniranja, administracija Gruevskog je izradila nacrt zakona u pripremi reafirmacije nacionalnog parka kao zaštićenog područja, uprkos činjenici da dokumentacija potrebne studije valorizacije za ovaj zakon nikada nije zvanično usvojena od strane vlade ili uprave parka.

Novinari IRL-a su se obratili Fero Investu i Kočo Angjuševu, koji je kompaniju osnovao sa Predragom Čemerikićem, koji upravlja i suvlasnik Hidrogen Grupe, IRL je pitao da li su svesni da bi zakon zasnovan na originalnoj studiji iz 2012. godine, ukoliko bi ga usvojila Skupština, ugrozio ugovor o koncesiji za izgradnju dve fabrike na reci Žirovnica. U svom odgovoru mejlom, rekli su da je Angjušev bio samo manjinski partner sa 2% vlasništva u Hidrogen Energy Group-a. Pošto nijedna fabrika još nije izgrađena, doveli su u pitanje potrebu za istragom IRL-a.

„Što se tiče promena koje su nastale u 2015. godini, kompanija FERRO INVEST DOO Skoplje nije obavestena da su male hidroelektrane u pitanju spadale u strogo zaštićenu zonu niti šta je dovelo do promena. Većinski vlasnik je bio dužan samo da nas obavesti pre početka projekta, s obzirom da je naša kompanija trebalo da učestvuje samo u tehničkom delu projekta, što se ionako nikada nije dogodilo. Želeli bismo da pojasnimo da male hidroelektrane o kojima govorite nikada nisu izgrađene, tako da celu diskusiju na ovu temu čini bespredmetnom“, navodi se u mejlu Fero Investa IRL-u.

Zvona za uzbuju

Aktivisti za zaštitu životne sredine iz neprofitne organizacije „Front 21/42“ su 2015. godine obavestili Sekretarijat Bernske konvencije pri Savetu Evrope o nameri Vlade Gruevskog da

ove male hidroelektrane izgradi u granicama Nacionalnog parka Mavrovo. Oni su uputili hitan zahtev Savetu Evrope, tražeći da se hitno obustave bilo kakvi planovi za izgradnju malih hidroelektrana u parku, kao i dve velike elektrane pod pokroviteljstvom Vlade, Boškov most i Lukovo polje koje su takođe bile predviđene za park, ali nisu izgrađene.

Nekoliko institucija je 2015. komentarisalo predloženi zakon kojim bi se park ponovo afirmisao kao zaštićeno područje, ali nije uključilo odobrenu studiju valorizacije.

Zakonodavni sekretarijat, koji pruža istraživačku i drugu podršku Sobranju, zatražio je da zakon bude u skladu sa već postojećim Zakonom o prirodi Severne Makedonije, jer se odnosi na zaštićeno područje životne sredine.

Opština Mavrovo i Rostuše, s druge strane, u komentarima na nacrt zakona napominju da pored raznovrsne flore i faune u parku već postoji 38 naselja sa oko 8.500 stanovnika u parku. I sami zvaničnici parka rekli su da nemaju primedbi na novi nacrt zakona.

Ekološka nevladina organizacija „Front 21/24“, koja je upozorila vlasti na rizike hidroenergetskih projekata, saopštila je da će nacrt zakona transformisati delove strogo zaštićene crvene zone u zonu sa najmanjom zaštitom. Kao rezultat žalbe grupe, Bernska konvencija je 2015. godine otvorila istragu, pozivajući vladu Severne Makedonije da otkaže sve planove izgradnje unutar nacionalnog parka. Istraga je još uvek otvorena, skoro sedam godina kasnije.

Od decembra 2021. godine, Bernska konvencija je na svojoj web stranici objavila da njena preporuka za zaustavljanje izgradnje takođe obuhvata sve nelegalno izgrađene objekte unutar nacionalnog parka, što je nusprodukt brze urbanizacije područja.

„Na osnovu našeg direktnog iskustva sa raznim institucijama i imajući u vidu istoriju događaja, pretpostavka je da izbegavaju usvajanje nacрта zakona jer bi sprečili izgradnju malih hidroelektrana, već bespravno izgrađenih objekata i onih koji su planirani za izgradnju“, naveo je predstavnik „Fronta 21/42“ u mejl izjavi IRL.

Vlada Gruevskog je 29. marta 2016. godine naložila upravljачkoj grupi parka da Ministarstvu za životnu sredinu i prostorno planiranje dostavi dokumentaciju kojom se potvrđuje zoniranje parka. Upravljачka organizacija se ponašala kao da to znači potpuno novo zoniranje parka kako bi se omogućila izgradnja spornih malih hidroelektrana.

„Vlada je tokom osamnaeste sednice uprave Vlade Gruevskog, održane 29. marta 2016. godine zatražila da (upravnici parka) i Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja daju određene dodatke za izgradnju malih hidroelektrana za koje je Vlada već potpisala ugovore sa dva investitora za Žirovu Ribničku grupu, u pismu rukovodstva „Žirov Ribnička“ i dopisom 57. ministru životne sredine Naseru Nurediniju 03.02.2022. I pored toga, Vlada Gruevskog je povukla nacrt zakona o dozvoli hidroelektrana.

Kočo Angjušev, investitor u hidroelektranu, postaje zamenik premijera

U junu 2017, biznismen Kočo Angjušev imenovan je za potpredsednika Vlade za ekonomska pitanja u okviru nove vlade Zorana Zaeva. Mnogi novinski izveštaji su prikazivali Angjuševa kao dokazanog mislioca i biznismena koji bi dobro vodio računa o ekonomiji zemlje.

Kočo Angjušev je jedan od najbogatijih ljudi u Severnoj Makedoniji, prema magazinu Forbs. Vlasnik je nekoliko kompanija u energetskektor. Kada je stupio na funkciju, rekao je da se odrekao svoje mesečne plate od 81.000 denara i umesto toga je donirao u humanitarne svrhe i za studentske stipendije. Nakon samo 20 dana nakon imenovanja, on se povukao iz svih svojih kompanija, pokazuje državni registar preduzeća.

„Šta da radi čovek sa takvim kapitalom?“ Moj glavni grad je u Makedoniji. Nemam dodatni kapital i dodatnu zemlju. Moj kapital bi mogao da se razvija samo u razvijenoj i normalnoj zemlji. To je deo moje motivacije da prihvatim ovu funkciju“, rekao je Angjušev u intervjuu za MKD.MK mesec dana nakon imenovanja za zamenika premijera.

Prvi nagoveštaj sukoba interesa između službenog položaja zamenika premijera Angjuševa i njegovog poslovanja pojavio se samo tri meseca nakon što je preuzeo dužnost, iako je rekao da je prepustio upravljanje, ali je zadržao vlasništvo u svojim kompanijama. Kompanija Fero Invest, koja je još uvek u vlasništvu bivšeg potpredsednika vlade, učestvovala je i na kraju je izabrana tokom javne i konkurentne ponude za projekat koji je vodio državni ESM (Elektrane Severne Makedonije).

„Nigde u Zakonu o sprečavanju korupcije ne stoji da prestanem da budem vlasnik preduzeća. To znači da niko ne treba da bude potpredsednik Vlade jer svako nešto poseduje. Ne upravljam aktivno kompanijama i kao zamenik premijera ne želim da imam nikakvu korist od svog položaja u ovoj Vladi“, rekao je tada Angjušev.

Jednostavna greška

28. novembra 2017, nekoliko meseci nakon što je izabrana nova vlada na čelu sa Zoranom Zaevim, vlada je naložila Angjuševom ministarstvu da prati tekući slučaj Bernske konvencije, njihove primedbe na projekat male hidroelektrane i status Nacionalnog parka Mavrovo.

Samo tri dana kasnije, 1. decembra 2017. godine, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja Zaeva poslalo je pismo Nacionalnom parku Mavrovo u kojem se pozivalo na odluku prethodne vlade koju je predvodila VMRO-DPMNE da ponovo potvrdi park kao zaštićeno područje i zatražilo od zvaničnika parka da organizuju javnu raspravu.

Ministarstvo je takođe preporučilo da se Nacionalni park Mavrovo osloni na noviju i modifikovanu Studiju iz 2015. godine, a ne na originalnu, zaštitniju studiju.

Dana 5. decembra 2017. godine održana je nova sednica ministarstva Vlade. Prema zvaničnom zapisniku objavljenom na njihovom sajtu, sednicom predsedava tadašnji ministar

Oliver Spasovski. Prvi na spisku prisutnih, zatim zamenik premijera Kočo Angjušev. Nema zapisa da se Angjušev izjašnjavao iz rasprave, što bi Zakon o sprečavanju sukoba interesa zahtevao. Odbio je da razgovara sa IRL.

Na dnevnom redu bili su ugovori o koncesiji za male hidroelektrane. Vlada Zaeva je tada donela odluku da produži koncesione ugovore kroz aneks ugovora za dva postrojenja u suvlasništvu Angjuševa.

Smatrajući da se radi o sukobu interesa, ekološka grupa „Front 21/42” podnela je žalbu vladinoj antikorupcijskoj komisiji. Kao rezultat toga, komisija je u julu 2017. otvorila istragu o Angjuševu i njegovim vezama sa energetskektorom.

Vlada je dostavila stenografske beleške kao dokaz da Angjušev nije učestvovao u diskusiji. Ali on je uvršten u zapisnik kao prisutan. Vlada Zaeva pripisuje njegovo uključivanje u zapisnik kao grešku pomoćnog osoblja. Komisija za borbu protiv korupcije je u novembru 2017. godine zatvorila slučaj, zaključivši da nije bilo sukoba interesa.

Pritisak sa vrha

Sa dolaskom Zaebove vlade 2017. godine, promenilo se i rukovodstvo Nacionalnog parka Mavrovo. Stanovnik Mavrova i član SDSM-a Samir Ajdini, član Zaebove političke partije, imenovan je za direktora Nacionalnog parka Mavrovo. Njegov rad bi bio od suštinskog značaja za reafirmaciju parka kao zaštićenog područja. Pritisak vlade Zaeva da se pokrene proces bio je u porastu putem pisama Ministarstva životne sredine i drugih.

U julu 2018. godine, Agencija za upravljanje parkom dostavila je pismo Ministarstvu životne sredine i prostornog planiranja u znak podrške vladinim projektima za izgradnju malih hidroelektrana.

Uprava je odlučila da da saglasnost za ovaj projekat s obzirom da svi relevantni aspekti izgradnje, prema starom i novom zoniranju, spadaju u zonu u kojoj je takva gradnja dozvoljena bez ugrožavanja životne sredine“, navodi se u pismu.

Odmah zatim, opština Mavrovo i Rostuse dale su saglasnost na izgradnju postrojenja i dostavile saglasnost tadašnjem ministru za životnu sredinu Saduli Duraku.

Početak 2019. godine, Zaevoja administracija poslala je pismo u kom je naložila agenciji za upravljanje parkom da hitno dostavi nacrt zakona kojim bi se reafirmisao dizajn parka, ali nije precizirala koje granice, najkasnije do 15. maja 2019. godine.

Neki od članova Upravnog odbora parka, međutim, bili su protiv izgradnje postrojenja, smatrajući da bi one ugrozile očuvanje parka. Zajedno sa režiserom Samirom Ajdinijem napisali su pismo tadašnjem premijeru Zaevu u kojem su ga pozvali da zaustavi projekat. „Takve zabrinutosti su više nego alarmantne i takav razvoj događaja bi na kraju naštetio ugledu zemlje među međunarodnom zajednicom“, navodi se u pismu Zaevu. U

međuvremenu, investitor dva od projekata, Hidrogen Energy Group, poslao je dopis Opštini Mavrovo i Rostuše da počinje izgradnja jednog od postrojenja na reci Žirovnici.

Dana 4. marta 2019. godine u selu Žirovnica održan je sastanak na kojem su učestvovali predsednik i sekretar Udruženja mesnih zajednica Adnan Saliu i Anes Ahmeti. Predstavnik Hidrogen Energy Group-a, investitora dva planirana postrojenja na obližnjoj reci.

Prisustvovala je i Meri Mladenovska. Ona je bivša ministarka pravde u administraciji Zaeva i članica stranke SDSM. Takođe je bila advokat Fero Investa Kočo Angjuševa. Ona ga je takođe zastupala u odvojenim ličnim slučajevima.

Prema beleškama koje je tokom sastanka napravio sekretar udruženja mesne zajednice Anes Ahmeti, lokalni stanovnici su se protivili izgradnji postrojenja jer su verovali da će naštetiti okolini i uništiti njen biodiverzitet. Ahmeti je takođe govorio protiv geodetskog izveštaja postrojenja jer je verovao da su oni nedovoljni i da su propustili neke ključne tačke.

„Smatramo izveštaje nedovoljnim, pisanim bez podrške stvarnih informacija sa terena. Delovi su čak napisani i na srpskom jeziku”, rekao je Ahmeti.

Ahmeti je takođe istakao da su promenjeni i delovi aneksa ugovora koje su Hidrogen Energy Group i vlada potpisale 12. januara 2018. godine, a kojima je produžen rok prvobitnih koncesionih ugovora. Koordinate brane su se razlikovale od prvobitnih.

Predstavnica kompanije Mladenovska je, međutim, tvrdila da neće biti negativnog uticaja na životnu sredinu. Ali nema informacija o dokazima koje je koristila za svoje tvrdnje.

„Mladenovska je istakla da poseduje svu neophodnu dokumentaciju, kao i činjenicu da je već uplaćen veliki iznos novca za rešavanje bilo kakvih imovinskih pitanja i računa za komunalne usluge”, navodi se u beleškama sa sastanka.

Sastanku su prisustvovali i opština Mavrovo i predsednik opštine Rostuše Medat Kurtovski. On je stao u podršku mesnoj zajednici i pozvao na preispitivanje terena, napominjući da bi on trebalo da ostane netaknut ako spada u strogo zaštićenu zonu parka.

Sastanak u Mavrovu

Dana 6. septembra 2019. godine, 06. septembra 2019. godine, JU Nacionalni park Mavrovo održala je sednicu Upravnog odbora. Na dnevnom redu je bila rasprava o toku aktivnosti na ponovnom proglašenju NP Mavrovo zaštićenim područjem. Sednici je prisustvovalo svih pet članova upravnog odbora, pokazuju zapisi: . Cane Petreski, Zafket Veali, Vafit Velia, direktor Nacionalnog parka Samir Ajdini i predsednica Upravnog odbora Smiljka Teneva.

„Sastanak je održan na zahtev zamenika premijera dr Koče Angjuševa”, navodi se u zapisniku sa sastanka. Sastanku su prisustvovali i specijalni savetnik Angjuševa Viktor Andonov i savetnica premijera Zaeva Olimpija Hristova Zaevska.

„Gost Viktor Andonov je napomenuo da na sednici odbora treba utvrditi sledeće korake

procesa reafirmacije“, navodi se u zapisniku sa sastanka. Članovi odbora su bili jednoglasni, proces reafirmacije je trebalo sprovesti na osnovu originalne studije valorizacije iz 2012. godine, studije koja bi parku pružila veću zaštitu.

U odgovoru na imejl, govoreći u ime Angjuševa, Fero Invest je naveo da ima oko 20 zaposlenih u Vladi, koji prate i koordiniraju projekat i slično, uključujući rad svih državnih privrednih institucija, državnih akcionarskih društava, javnih preduzeća i drugih privrednih subjekata.

„Zvaničnici kabineta su prisustvovali sastancima i bili su u odborima za niz pitanja, kako bi vlada koordinirala ekonomske tokove i projekte. Sve zadatke koje je Vlada dodelila kabinetu osoblje je na adekvatan način i profesionalno ispunilo“, navodi se u odgovoru na mejl „Fero Investa“.

Nakon sastanka došlo je do značajnih promena na štetu investitora Hidrogen Energy Group. Mavrovo i gradonačelnik Rostuše Medat Kurtovski poništili su građevinsku dozvolu za dve hidroelektrane planirane za reku Žirovnicu. Investitori, prema nacionalnom Zakonu o građevinarstvu, imaju rok od dve godine da započnu gradnju nakon dobijanja građevinske dozvole od opštine. Pošto Hidrogen Energy Group još uvek nije počela da gradi postrojenja, njihove dozvole su automatski poništene.

U novembru 2019. godine, nacionalna komisija za borbu protiv korupcije pokrenula je još jednu istragu protiv Angjuševa zbog sukoba interesa u vladinoj odluci da ukine carinu na litijum-jonske baterije, odluke od koje je njegova kompanija „Brako“ imala direktne koristi, pošto je jedina u zemlji koja proizvodi litijum-jonske baterije. U vestima je utvrđeno da istraga o kršenju zakona nije utvrdila Zaev, a da je Vlada utvrdila da je tamo u toku istraga. o sprečavanju korupcije i sukoba interesa.

Istog meseca, međutim, Angjušev je najavio ostavku na mesto zamenika premijera, kada je postalo jasno da će biti novih izbora i da je Zaeva vlada izgubila podršku.

„Imam obavezu da ostanem u ovoj vladi sve dok postoji mandat. Vlada koja nema mandat za koji ja ne moram da prisustvujem“, rekao je tada Angjušev. U januaru 2020, Angjušev je zvanično podneo ostavku i vratio se da upravlja Fero Investom i Brakom. Nikada nije morao da se odrekne svojih finansijskih interesa dok je bio u vladi.

Angjušev odustaje od hidroelektrana u Mavrovu

Sa početkom pandemije COVID-19 u martu 2020. godine, vlada Severne Makedonije bila je fokusirana na javno zdravlje i ekonomske mere koje bi ublažile posledice. Pet meseci kasnije, u julu 2020, vlada je raspuštena i održani novi parlamentarni izbori. Koalicija predvođena SDSM obezbedila je još jednu pobjedu. Angjušev se, međutim, nije vratio politici. Naser Nuredinija je Zaev imenovao za novog ministra životne sredine i prostornog

planiranja. Reafirmacija Nacionalnog parka Mavrovo kao zaštićenog područja nije bila prioritet nove vlade.

U martu 2021. Nuredini je zatražio od agencije za upravljanje parkom da podnese novu studiju o valorizaciji koja opisuje zone za park.

„Studije valorizacije iz 2012. i 2015. godine su stariji dokumenti, koji ne obuhvataju aktuelnu analizu terena parka kako je navedeno u Zakonu o zaštiti prirode“, navodi se u odgovoru na mejl Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja.

Nuredini je u intervjuu za IRL rekao da vlada čini sve što može da obezbedi neophodna sredstva od međunarodnih donatora za reviziju studije valorizacije i nastavak procesa reafirmacije parka kao zaštićenog područja.

„Na osnovu procene međunarodnog eksperta, ukupan iznos za reviziju studije valorizacije iz 2012. je oko 121.000 evra“, navodi ministarstvo životne sredine u mejlu.

Ministarstvo je nedavno dobilo zvaničan dopis koncesionara neizgrađenih hidroelektrana u Mavrovu. Hidrogen Energy Group, gde je Angjušev suinvestitor, nastojeći da u potpunosti napusti projekat. Ali postoji potencijalna zamka. Kompanije traže od vlade nadoknadu troškova koje su pretrpele.

Portparol Ministarstva Angelina Jovanović je u mejlu navela da je do sada samo jedna kompanija Hidrogen Energy za Žirovnicu 5 i 6 podnela zahtev za nadoknadu nastalih troškova, za koje je Ministarstvo procenilo da će iznositi 28.575.500,00 denara (465.000 evra). Do sada nije bilo zahteva za kazne ili odštetu. Hidrogen Energy je u vlasništvu Koče Angjuševa i Predraga Černerikića. Angjušev je odbacio svaku sugestiju da je kao zamenik premijera uticao na odluke u vezi sa projektom male hidroelektrane u Mavrovu i zamerio novinarima IRL-a što postavljaju pitanja. Neuspešno je tužio IRL 2021. jer ga je povezao sa šemom prljave nafte koja se koristi za grejanje u Severnoj Makedoniji. Njegov slučaj je u žalbenom postupku.

„Smatramo insinuaciju da je gospodin Kočo Angjušev umešan u takvu šemu neprofesionalnom. Taj projekat traje više od decenije i nije završen ni dve godine nakon njegovog odlaska iz vlade. Gospodin Kočo Angjušev 2015. godine niti je bio član Vlade, niti je znao, niti je mogao znati da će 2017. godine biti deo vlade. Nejasno je zašto pitanja o procedurama i odlukama donetim u tom periodu obraćate gospodinu Angjuševu, odgovorio je Fero Invest mejlom na pitanja IRL-a.

Da li se nazire kraj?

Profesorka Makedonka Stojanovska, koja je bila koordinator projekta studije valorizacije 2012. godine, zabrinuta je da ključni dokumenti i zakoni za zaštitu parka neće biti usvojeni ni ove godine.

„Pitam se da li ćemo uspjeti da savladamo prepreke ili ćemo izgubiti ovo područje sa najlepšim prirodnim predelima u našoj zemlji? Zašto se to dešava, da li postoji neki dodatni kontekst, da li neko koči ovaj proces, zaista ne znam. Možda druge institucije ili stranke imaju odgovore“, rekla je Stojanovska.

Predstavnici ekoloških organizacija „Front 21/42 su u intervjuima rekli da je politička i institucionalna volja ključna. Na osnovu direktnog iskustva sa raznim institucijama, smatraju da pojedine stranke izbegavaju donošenje zakona da se Mavrovo reafirmiše kao zaštićeno područje kako bi male hidroelektrane mogle da se grade uz druge nelegalno izgrađene objekte.

„Smatramo da je ono što utiče na političku volju korupcija, koja je duboko usađena u oblasti zaštite životne sredine u svim relevantnim institucijama, zbog čega se privatni interesi stavljaju iznad javnog interesa. To zauzvrat rezultira godinama zastoja koje ostavljaju prostor za razne sumnjive aktivnosti“, rekli su predstavnici „Fronta 21/24“.

Slučaj koji je pokrenula Bernska konvencija koja je preporučila vladi da poništi sve planove za izgradnju hidroelektrana u nacionalnom parku i dalje je u toku. Od decembra 2021. uključili su i sve nelegalno izgrađene objekte unutar parka kao deo svoje preporuke.

IRL je 8. avgusta uputio pitanja investitorima planiranih tri hidroelektrane u [Nacionalnom parku Mavrovo](#), ali su odbili da komentarišu trenutno stanje. IRL ih je pitao da li će raskinuti koncesije za male hidroelektrane, koliko novca traže kao nadoknadu i da li su pre dobijanja koncesije obavesteni da se lokaliteti nalaze u zaštićenoj zoni Nacionalnog parka. Partner Koče Angjuševa u Hidrogen Energy Group, Predrag Čemerikić, prvo je rekao da će odgovarati na pitanja, ali je potom odbio da razgovara sa IRL. Investitori iz Actuel Energy Group-a nisu odgovorili na telefonske poruke ili pitanja koja je IRL poslao e-poštom.